

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

N. EMILIOU

представено на 8 февруари 2024 година¹

Дело C-425/22

MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.

срещу

Mercedes-Benz Group AG

(Преюдициално запитване, отправено от Kúria (Върховен съд, Унгария))

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Регламент (ЕС) № 1215/2012 — Компетентност по дела относно непозволено увреждане, деликт или квазиделикт — Иск за обезщетение за вреди за нарушения на конкурентното право — Вреди, претърпени от дъщерните дружества — Място, където е настъпило вредоносното събитие — Седалище на дружеството майка — Стопанска единица“

I. Въведение

1. През 2016 г. Европейската комисия приема решение, с което обявява, че съгласувайки помежду си брутните цени на средните и тежкотоварните камиони, няколко предприятия, сред които Mercedes-Benz Group AG (наричано по-нататък „ответникът“), са нарушили забраната, установена по-специално в член 101 ДФЕС². Това решение води до поредица от искове за обезщетения за вреди, като във връзка с някои от тях са отправени преюдициални запитвания до Съда с искане за разяснения относно правилното тълкуване на правилата за компетентност по Регламент (ЕС) № 1215/2012³, за да се определи кои съдилища могат да бъдат сезирани с такива искове⁴.

2. С настоящото запитване, което се вписва в подобен контекст, се иска тълкуване на този регламент с оглед на въпроса дали по същество дружество майка може да се позове на концепцията за *стопанска единица* по смисъла на конкурентното право, за да обоснове компетентността на съдилищата по неговото седалище да разгледат и да се произнесат по иска му за обезщетение за вреди, претърпени от дъщерните му дружества.

¹ Език на оригиналния текст: английски.

² Решение от 19 юли 2016 г. относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за ЕИП (Дело AT.39824 — Камиони) (C(2016) 4673 окончателен) (ОВ С 108, 2017 г., стр. 6, наричано по-нататък „решението на Комисията“).

³ Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

⁴ Решения от 15 юли 2021 г., Volvo и др. (C-30/20, EU:C:2021:604, наричано по-нататък „решение Volvo“), и от 29 юли 2019 г., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, наричано по-нататък „решение Tibor-Trans“).

3. По-специално, MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt. (наричано по-нататък „ищецът“), със седалище в Унгария, контролира дружествата, принадлежащи към групата MOL, със седалища в различни държави членки. Тези дъщерни дружества са закупили непряко от ответника камиони на цени, за които се твърди, че са били изкривени, поради нарушението на конкурентното право, констатирано в горепосоченото решение на Комисията. В главното производство ищецът иска от унгарските съдилища да осъдят ответника, който е установен в Германия, да заплати обезщетение за надплатената сума поради нарушението на правилата на конкуренцията.

4. Съгласно Регламент № 1215/2012 компетентността се определя според общото правило за местоживееето на *ответника*⁵. От това правило има няколко изключения, сред които и такова, приложимо към исковите за непозволено увреждане (като разглеждания в главното производство), според което компетентност може да се предостави по-специално и на съдилищата по мястото на настъпване на твърдяната вреда⁶.

5. Първоинстанционният и въззивният съд обаче приемат, че това правило за специална компетентност не може да се приложи в главното производство и че следователно унгарските съдилища нямат международна компетентност да разгледат и да се произнесат по искането на ищеца. Накратко, причината за това било обстоятелството, че въпросните камиони не били придобити от ищеца, а от неговите дъщерни дружества (които всъщност били субектите, претърпели вреда, изразяваща се в изкуствено завишени цени). При тези обстоятелства Kúria (Върховен съд, Унгария) понастоящем иска да се разясни дали такава компетентност може да бъде призната въз основа на обстоятелството, че седалището на ищеца се намира в Унгария. Освен това тази юрисдикция пита доколко е от значение за преценката обстоятелството, че някои от разглежданите дъщерни дружества все още не са били част от групата на ищеца към момента на придобиване на въпросните камиони.

6. Въпросът на запитващата юрисдикция, изглежда, се основава на твърдението на ищеца, че седалището на последния е мястото, където в крайна сметка е настъпила вредата, тъй като ищецът и засегнатите дъщерни дружества принадлежат към една и съща *стопанска единица*.

7. Както ще обясня по-подробно в настоящото заключение, тази концепция е развита в конкурентното право и се прилага по-специално за укрепване на неговото прилагане. Позоваването на нея е с цел по-специално да се *вмени отговорност* на ответник за нарушение, което в действителност е извършено от друго (юридическо) лице, при условие че двете дружества са част от една и съща стопанска единица. В това отношение основният въпрос, който се поставя в настоящия случай, е дали чрез позоваване на тази концепция може също да се *обоснове компетентност* по отношение на иск за обезщетение за вреди, независимо дали ищецът е (юридическото) лице, което първоначално е понесло съответната вреда.

⁵ Член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 гласи, че „[п]ри условията на настоящия регламент, искове срещу лица, които имат местоживееене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

⁶ Съгласно член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 срещу лице, което има местоживееене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в друга държава членка „по дела относно непозволено увреждане, деликт или квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“. Вж. също например решение Volvo, точка 29.

II. Правна уредба

8. Съображение 15 от Регламент № 1215/2012 гласи, че „[п]равилата за компетентността следва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника. [...]“.

9. Съгласно съображение 16 от Регламент № 1215/2012 „[н]аред с местоживеенето на ответника следва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто правораздаване. С наличието на тясна връзка следва да се гарантира правна сигурност и да се избягва възможността срещу ответника да бъде подаден иск в съд на държава членка, която той не би могъл разумно да предвиди. [...]“.

10. Глава II от Регламент № 1215/2012 съдържа правила относно компетентността. Раздел 1 от тази глава включва общи разпоредби, сред които член 4, параграф 1, който гласи, че „[п]ри условията на настоящия регламент, искове срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

11. Съгласно член 5, параграф 1 от същия раздел „[с]рещу лица, които имат местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в съдилищата на друга държава членка само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—7 от [глава II]“.

12. Глава II, раздел 2 от Регламент № 1215/2012 се отнася до „специална[та] компетентност“. Той включва по-специално член 7, точка 2, според която срещу лице, което има местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в друга държава членка „по дела относно непозволено увреждане, деликт или квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

III. Фактите, националните производства и преюдициалните въпроси

13. В решението си от 19 юли 2016 г. Комисията обявява, че в периода от 17 януари 1997 г. до 18 януари 2011 г. ответникът, със седалище в Германия, е участвал заедно с други дружества в картел относно определянето на брутните цени на средните и тежкотоварните камиони в Европейското икономическо пространство (наричано по-нататък „ЕИП“), което представлява продължено нарушение на забраните, установени в член 101 ДФЕС и в член 53 от Споразумението за ЕИП⁷. Комисията стига до извода, че нарушението обхваща цялото ЕИП.

14. Ищецът е дружество със седалище в Унгария. Той контролира дружествата, принадлежащи към групата MOL. Ищецът е мажоритарен акционер или осъществява по друг начин изключителен контрол върху няколко дружества, като MOLTRANS със седалище в Унгария, INA със седалище в Хърватия, Panta и Nelsa със седалище в Италия, ROTH със седалище в Австрия и SLOVNAFT със седалище в Словакия. През периода на нарушението, определен в решението на Комисията, тези дъщерни дружества са се сдобили в някои държави членки непряко от ответника — чрез закупуване или чрез финансов лизинг — с общо 71 камиона.

⁷ Отбелязвам, че това решение е адресирано по-специално до Daimler AG, под което име, изглежда, ответникът е бил известен по-рано, както по същество отбелязва ищецът.

15. Ищецът претендира пред Fővárosi Törvényszék (Градски съд Будапеща, Унгария, наричан по-нататък „първоинстанционният съд“) ответникът да бъде осъден да заплати 530 851 евро, заедно със съответните лихви и разноски, като твърди, че това е сумата, която неговите дъщерни дружества са надплатили в резултат на установеното от Европейската комисия антиконкурентно поведение. Пзовавайки се на концепцията за стопанската единица, ищецът сам предявява исквете на дъщерните дружества за обезщетение срещу ответника. За целта той иска унгарските съдилища да бъдат обявени за компетентни въз основа на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, като твърди, че неговото седалище, като място, където се намира центърът на икономическите и имуществените интереси на групата, е мястото, където в крайна сметка е настъпило вредоносното събитие, по смисъла на тази разпоредба.

16. Ответникът възразява, че унгарските съдилища не са компетентни.

17. Първоинстанционният съд уважава това възражение и отбелязва, че основанийето за специална компетентност по член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 трябва да се тълкува ограничително и е приложимо единствено когато съществува особено тясна връзка между сезирания съд и предмета на спора. Той констатира, че не ищецът, а неговите дъщерни дружества са плащали изкуствено повишените цени (и следователно са претърпели вреди в резултат от въпросното нарушаване на конкуренцията). За разлика от това вредата на ищеца представлявала чисто икономическа вреда, което не позволявало седалището му да бъде прието за мястото, където е настъпила вредата, по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, и не можело да обоснове компетентност на унгарските съдилища.

18. Това становище е потвърдено от въззивната инстанция с определение на Fővárosi Ítéltábla (Апелативен съд Будапеща, Унгария, наричан по-нататък „въззивният съд“). Въззивният съд посочва, че съгласно практиката на Съда концепцията за стопанската единица намира приложение само при определянето на отговорността за нарушения на конкурентното право и по същество не се прилага спрямо увреденото лице за целите на определяне на компетентния съд. Този съд допълва, позовавайки се на решение CDC Hydrogen Peroxide⁸, че компетентността по член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 следва да се определи, като се изхожда от седалището на увреденото дружество, а не от седалището на неговото дружество майка.

19. Ищецът подава касационна жалба пред запитващата юрисдикция, Kúria (Върховен съд). Той иска определението на въззивната инстанция да бъде отменено, както и да бъде постановено продължаване на производството пред съдилищата, които по-рано са разгледали иска. По същество ищецът твърди, че в случая концепцията за стопанска единица е от значение, за да се определи съдебната компетентност, тъй като той — като единствено контролиращо групата дружество — е пряко засегнат от ефективните или неефективните сделки на дружествата, включени в групата.

20. В писмения си отговор ответникът твърди, че ищецът не е придобил нито един от камионите, засегнати от картела, и следователно не е претърпял никакви вреди. Освен това той изтъква, че концепцията за стопанската единица не е приложима, за да се определи компетентността, и че подобен подход не се подкрепя от практиката на Съда.

⁸ Решение от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, наричано по-нататък „решение CDC Hydrogen Peroxide“).

21. При тези обстоятелства Kúria (Върховен съд) решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:

- „1. Когато дружество майка предявява иск за обезщетение за вреди, произтичащи от антиконкурентно поведение на друго дружество, като целта е да се получи обезщетение за вредите, нанесени с това поведение изключително на дъщерните дружества на ищеца, определя ли се компетентният съд от седалището на дружеството майка като място, където е настъпило вредоносното събитие по смисъла на член 7, точка 2 от [Регламент (ЕС) № 1215/2012]?
2. От значение ли е за целите на прилагането на член 7, точка 2 от [Регламент (ЕС) № 1215/2012] обстоятелството, че към момента на различните придобивания, предмет на спора, не всички дъщерни дружества са били част от групата на дружеството майка?“.

22. Писмени становища представят ищецът, ответникът, чешкото правителство и Комисията.

IV. Анализ

23. С преюдициалното си запитване запитващата юрисдикция иска най-напред да се установи дали, когато дружество майка предяви иск за обезщетение за вреди, претърпени единствено от неговите дъщерни дружества поради тайно споразумение за определяне и увеличаване на цените (с което се нарушава член 101 ДФЕС)⁹, компетентният съд може да се определи въз основа на факта, че седалището на дружеството майка е мястото, където „е настъпило вредоносното събитие“, по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012. На второ място, тази юрисдикция пита дали за отговора на този въпрос е от значение обстоятелството, че към момента на придобиване на въпросните стоки от дъщерните дружества някои от последните все още не са били част от групата на ищеца.

24. Преди да се спра на тези въпроси (В), ще изложа предварителни бележки относно разглежданото правило за специална компетентност, и по-конкретно относно естеството на вредата, която може да доведе до неговото прилагане (А). Ще припомня и уточнението, направено от Съда по отношение на критериите за привързване, които определят кой съд трябва да бъде сезиран в конкретния контекст на искове за обезщетение за вреди поради нарушение на член 101 ДФЕС (каквото е и висиящият пред запитващата юрисдикция) (Б).

А. Разглежданото правило за компетентността и естеството на вредата

25. В правната сфера на ЕС въпросът кой съд има международна компетентност да разгледа дело с трансграничен елемент, се решава съгласно правилата, предвидени в Регламент № 1215/2012. Както вече накратко посочих, съгласно общото правило, установено в този регламент, това е съдът по местоживеенето на ответника¹⁰.

⁹ Следва да се отбележи, че член 101, параграф 1 ДФЕС забранява като несъвместими с вътрешния пазар по-специално споразуменията между предприятия, които биха могли да засегнат търговията между държавите членки и които имат за своя цел или резултат предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията. Вж. в този смисъл решение от 21 декември 2023 г., International Skating Union/Комисия (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, т. 97).

¹⁰ Вж. по-горе бележка под линия 5 и съображение 15 от Регламент № 1215/2012.

26. От това правило има няколко изключения под формата на правила за специална и изключителна компетентност, визиращи случаите, в които исковете срещу ответника могат или трябва да бъдат предявявани пред съдилищата на друга държава членка.

27. Настоящото дело се отнася до едно от правилата за специална компетентност, а именно установеното в член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, което предвижда (алтернативна, незадължителна) компетентност по дела относно непозволено увреждане, деликт или квазиделикт на „съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

28. С постановяването на решение *Bier* и в цялата си последваща практика Съдът тълкува, че понятието „място, където е настъпило вредоносното събитие“ обхваща две категории: първо, мястото на съответното причинно събитие (мястото на настъпване на събитието, причинило вредата) и второ, мястото, където е настъпила вредата (мястото, където се е проявила самата вреда)¹¹. Следователно съгласно член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 ищецът може по свой избор да предяви иск срещу ответника пред съда в едното или другото място¹².

29. Това правило за компетентност се основава на наличието на особено тясна връзка между спора и съда, който го разглежда, „по-специално поради близостта на спора и улесненото събиране на доказателства“¹³, като се има предвид колко е важно в рамките на иск за непозволено увреждане да се установи причинно-следствената връзка между твърдяната вреда и вредоносното събитие¹⁴.

30. Същевременно това правило представлява изключение от общото правило, че компетентността се определя по местоживеенето на ответника. Поради това то трябва да се тълкува стриктно¹⁵.

31. В това отношение от практиката на Съда следва, че макар да е възможно „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, да включва и мястото, където са се материализирали последиците от вредоносното (причинното) събитие (вж. т. 28 по-горе), това не позволява да се предостави компетентност на даден съд единствено въз основа на факта, че докато се намира под юрисдикцията на този съд, пострадалото лице търпи *неблагоприятни последици* от събитие, което вече е причинило вреди другаде¹⁶.

¹¹ Решение от 30 ноември 1976 г., *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, наричано по-нататък „решение *Bier*“). Обикновено елементите на „формулата“, изведена в решение *Bier*, се посочват в обратен ред. За целите на настоящото заключение обаче е по-удобно да се представят в дадената тук последователност. Решение *Bier* се отнася до еквивалентното правило на Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 304, 1978 г., стр. 36; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), впоследствие заменена от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74). Съгласно постоянната съдебна практика, „тъй като [Регламент № 1215/2012] се отменя и заменя Регламент № 44/2001, който от своя страна заменя Брюкселската конвенция от 1968 г., даденото от Съда тълкуване на разпоредбите от последните правни актове се отнася и за разпоредбите на Регламент № 1215/2012, когато тези разпоредби могат да се квалифицират като „еквивалентни“. Вж. например решение от 10 март 2022 г., *BMA Nederland* (C-498/20, EU:C:2022:173, наричано по-нататък „решение *BMA Nederland*“, т. 27 и цитираната съдебна практика).

¹² Вж. например решение *CDC Hydrogen Peroxide*, точка 38, решение *Volvo*, точка 29 или решение от 6 октомври 2021 г., *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, наричано по-нататък „решение *Sumal*“, т. 65).

¹³ Решение *BMA Nederland*, точка 30 и цитираната съдебна практика.

¹⁴ Както Съдът пояснява в решение *Bier* (т. 17 във връзка с т. 15 и 16).

¹⁵ Вж. например решение *CDC Hydrogen Peroxide*, точка 37 и цитираната съдебна практика, или решение от 5 юли 2018 г., *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, EU:C:2018:533, наричано по-нататък „решение *FlyLAL*“, т. 26 и цитираната съдебна практика).

¹⁶ Вж. решения от 19 септември 1995 г., *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289, т. 14 и 15), от 10 юни 2004 г., *Kronhofer* (C-168/02, EU:C:2004:364, т. 19—21), или решение *Tibor-Trans*, точки 28 и 29 и цитираната съдебна практика.

32. Всъщност, като се има предвид, че такива неблагоприятни последици в крайна сметка неизбежно ще се усетят по местоживеенето на ищеца, обратното разрешение би било в противоречие с изискването за тясна връзка между сезирания съд и предмета на спора, тъй като няма непосредствено основание да се приеме, че местоживеенето на ищеца само по себе си е най-подходящото място с оглед на улесняване на съдебния процес, поради това че там по-лесно биха могли да се съберат доказателства за съществуването и размера на вредите. Освен това в много случаи това би позволило на ищеца да предяви иск срещу ответника пред съда по собственото си местоживеене, с което на практика по своя воля би преодолял общото правило за компетентност на съда по местоживеене на ответника¹⁷.

33. Поради същите причини (които по същество налагат сезираният съгласно член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 съд да бъде съдът по мястото на настъпване на първоначалната вреда) Съдът е приел, че „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, по смисъла на тази разпоредба, не обхваща мястото, където е засегнато имуществото на *непряко пострадалото лице*¹⁸.

34. Съдът стига до този извод по дело, по което две френски дружества със седалище в Париж (Франция) учредяват дъщерни дружества в Германия, за да реализират проект в областта на недвижимите имоти. Германските банки обаче оттеглят финансирането си, което води до неплатежоспособност на тези дъщерни дружества. Френските дружества майки предявяват иск срещу германските банки в Париж, като твърдят, че това е мястото, където те са претърпели произтичащата от това финансова загуба.

35. Отговорът, даден от Съда в това решение, според мен е пряко относим към настоящия случай. Подобно на фактическата обстановка по дело Dumez, от преписката по настоящото дело става ясно, че твърдяната от ищеца вреда не представлява вреда, която го засяга *пряко*, а по-скоро става въпрос за вреда, първоначално претърпяна от дъщерните му дружества, която би могла да го засегне само „косвено“¹⁹. Всъщност е безспорно, че ищецът нито е закупувал (пряко или косвено) камиони от ответника, нито е встъпил в правата на засегнатите дъщерни дружества, било чрез прехвърляне на съответните вземания или по друг начин²⁰.

36. Вярно е, както отбелязва ищецът, че в решение Tibor-Trans (което се отнася до същия тип тайно поведение като констатираното в разглежданото в случая решение на Комисията) Съдът разграничава положението по това дело от случая, по който е постановено решение Dumez. Особеност на фактическата обстановка по дело Tibor-Trans е, че ищецът по това дело, който е краен потребител на камионите, не е закупувал камиони пряко от ответника, а от дистрибутор. Това обаче не е попречило Съдът да констатира, че искането на ищеца по това дело се отнася до *пряка* вреда, тъй като според него тази вреда

¹⁷ За сметка на това „подобно предоставяне на компетентност е обосновано, стига местоживеенето на ищеца действително да е мястото на настъпване на вредоносното събитие или на материализиране на вредата“. Решение от 12 септември 2018 г., Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, т. 25 и цитираната съдебна практика). Курсивът е мой.

¹⁸ Решение от 11 януари 1990 г., Dumez France и Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8, наричано по-нататък „решение Dumez“, т. 20 и 22).

¹⁹ На английски „by ricochet“ — термин, използван в заключението на генерален адвокат Darmon по дело Dumez France и Tracoba (C-220/88, EU:C:1989:595, например т. 14 или 31—47). Вж. решение BMA Nederland, точка 35, където по аналогия се прилага решение Dumez, или решение Tibor-Trans, точки 29—31, и решение от 9 юли 2020 г., Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, т. 27—31), където разглежданите положения се различават от това по дело Dumez.

²⁰ Вж. също описанието по-горе в точка 14 от настоящото заключение. Припомням, че първият въпрос се отнася до вредите, претърпени *само* от дъщерните дружества на ищеца. Както по същество отбелязва чешкото правителство, ищецът не претендира обезщетение за вреди в качеството си на акционер в засегнатите дъщерни дружества (или на друго основание), поради което искането му според мен съответства на претенциите, които биха могли да предявят засегнатите дъщерни дружества.

е непосредствена последица от нарушение по член 101 ДФЕС, като се има предвид, че дистрибуторите са прехвърлили надценката, произтичаща от тайното споразумение, върху ищеца²¹.

37. Такова прехвърляне може да се случи в рамките на веригата на доставки, когато предполагаемото пострадало лице придобива стоките (или услугите), които са обект на картела²². Случаят в главното производство обаче не е такъв. Напротив, ищецът представя първоначалната вреда, причинена на дъщерните дружества, като претърпяна от самия него.

38. Тези съображения показват, както вече отбелязах, че ищецът действа като *непряко* пострадало лице. Той иска обезщетение за загуби, които вече и преди всичко са засегнали друго юридическо лице. С оглед на това според мен с първия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали въпреки това обстоятелство е възможно компетентността да се определи според седалището на ищеца като критерий за привързване, тъй като ищецът и засегнатите дъщерни дружества образуват една стопанска единица.

39. Преди да разгледам този въпрос, най-напред следва да поясня защо седалището на ищеца се изтъква като приложим критерий за привързване. Това на свой ред налага да се уточни кои са критериите за привързване, които Съдът е определил като релевантни за прилагане на разглежданото правило за компетентност в специфичния контекст на исковете за обезщетение за вреди поради нарушение на член 101 ДФЕС.

Б. Критерии за привързване в контекста на искове за обезщетение за вреди поради нарушение на член 101 ДФЕС

40. В настоящия раздел най-напред ще разгледам релевантната практика на Съда (1), след което ще се спра на искането на Комисията Съдът да разясни отделни нейни аспекти (2).

1. Релевантната съдебна практика

41. По отношение на посочените по-горе в точка 28 от настоящото заключение две категории места, които могат да представляват „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, Съдът е приел, че компетентният съд според *първата категория* (мястото на настъпване на събитието, причинило вреда) е по същество съдът по мястото, на което картелът е бил окончателно създаден²³.

42. Що се отнася до *втората* категория, а именно мястото, където е настъпила (където се е материализирала) вредата, ръководещото правило е по-сложно.

²¹ Решение Tibor-Trans, точки 12—15 и 29—31.

²² Вж. също съображение 41 и член 12 от Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, 2014 г., стр. 1).

²³ Решения CDC Hydrogen Peroxide, точки 44 и 56, или flyLAL, точка 49. Когато такова място не може да бъде определено, но все пак „дадено специфично споразумение от тези, които като съвкупност съставляват съответния незаконен картел, само по себе си би било събитието, причинило твърдяната причинена на купувача вреда“, „съдът, в чийто съдебен район е постигнато въпросното споразумение, би бил компетентен да се произнесе по причинената на този купувач вреда“. Решение CDC Hydrogen Peroxide, точка 46.

43. Първоначално, в решение CDC Hydrogen Peroxide, Съдът постановява, че такова място представлява *седалището* на пострадалото лице. Той обосновава този подход, като посочва, че разглеждането на съответния иск зависи от специфичните характеристики на положението на ищеца (предполаганото пострадало лице)²⁴.

44. Това разрешение среща известна критика. На първо място, се изтъква, че Съдът явно е възприел като валиден критерий за привързване мястото на имуществената вреда²⁵. На второ място, се посочва, че седалището на пострадалото лице, което се явява критерият за привързване, може да не съответства на изискването за близост на сезирания съд с предмета на спора. По-специално, се отбелязва, че макар да не може да се изключи възможността някои доказателства да са на разположение в седалището на пострадалите лица, претърпяната в дадения контекст вреда обикновено се установява чрез съпоставка на цените на картела с хипотетични пазарни цени, които по принцип могат да бъдат установени въз основа на икономически данни за засегнатия пазар²⁶.

45. Във всеки случай, съдебната практика е претърпяла развитие. Доразвивайки практиката си, Съдът подчертава връзката между засегнатия от антиконкурентното поведение пазар и мястото, където ищите твърдят, че са претърпели вреда. Това развитие подробно анализира по-специално генерален адвокат Richard de la Tour в заключението си по дело Volvo²⁷. За целите на настоящото дело е достатъчно да се отбележи, от една страна, че в решение Tibor-Trans се приема, че мястото на материализиране на вредата е съответният засегнат от антиконкурентното поведение пазар (без друго уточнение)²⁸. От друга страна, в решение Volvo (което е най-новият релевантен елемент) Съдът уточнява, че в рамките на иск за обезщетение за вреди, произтичащи от споразумение относно определянето и увеличението на цените, „мястото на настъпване на вредата“ е мястото *в рамките на засегнатия пазар*, където *са придобити стоките*, обект на картела²⁹. Следователно този критерий за привързване определя мястото, на което ищецът твърди, че му е нанесена конкретната вреда, в рамките на по-широката територия, засегната от разглежданото нарушаване на конкуренцията³⁰.

²⁴ Решение CDC Hydrogen Peroxide, точки 52 и 53.

²⁵ В заключението на генерален адвокат Bobek по дело flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:136, наричано по-нататък „заключението по дело flyLAL“, т. 75) се изтъкват „силни резерви по отношение на този конкретен аспект на решение CDC“ и се допуска, че „Съдът действително може в някакъв бъдещ момент да бъде приканан да преразгледа този въпрос“. Вж. също бележка под линия 44 от това заключение.

²⁶ Вж. Wurmnest, W. International jurisdiction in competition damages cases under the Brussels I Regulation: CDC Hydrogen Peroxide Case — C-352/13, Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA v. Akzo Nobel NV, Solvay SA/NV, Kemira Oyj, FMC Foret SA, Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 21 May 2015, EU:C:2015:335. — Common Market Law Review, Vol. 53, Kluwer Law International, 2016, No 1, 225—248, на стр. 243; Hartley, T. C. Jurisdiction in tort claims for non-physical harm under Brussels 2012, Article 7(2). — International and Comparative Law Quarterly, Vol. 67, No 4, Cambridge University Press, 2018, 987—1003, на стр. 996; Nourissat, C. Action indemnitaire en droit de la concurrence: quand la Cour de justice instaure un nouveau forum actoris au bénéfice des victimes. — Procédures, No 7, 2015, p. 19, 20.

²⁷ Заключение по дело Volvo и др. (C-30/20, EU:C:2021:322, наричано по-нататък „заключението по дело Volvo“). Това развитие започва с решение flyLAL, точка 40, и продължава с решение Tibor-Trans, точка 33, и с решение от 24 ноември 2020 г., Wikinghof (C-59/19, EU:C:2020:950, т. 37).

²⁸ Решение Tibor-Trans, точки 32 и 33, което се позовава на решение flyLAL, в което обаче засегнатият пазар съответства на литовския пазар (и по-точно на пазара на въздушните превози от и до летище Вилнюс, решение flyLAL, т. 38—40). Вж. също заключението по дело Volvo, точки 77 и 78. Вж. също Nuyts, A. Droit international privé européen. — Journal de droit européen, 2021, 74—95, p. 80, pt. 10.

²⁹ Решение Volvo, точки 39—40 и 43.

³⁰ Относно разграничението между общата вреда и „понятието „вреда“ в контекста на компетентността“ вж. заключението по дело flyLAL, точки 31—35.

46. Едновременно с това в същото решение Съдът потвърждава неизменната релевантност на седалището на смятащото се за пострадало лице, когато са извършени множество придобивания на различни места³¹. Според мен от това следва, че привръзката към седалището на пострадалото лице трябва да се прилага при условията на евентуалност, когато множеството придобивания, извършени на различни места, не позволяват компетентният съд да бъде определен в зависимост от основната привръзка към (единственото) място на придобивката (придобивките)³².

47. Комисията счита, че макар да е възможно седалището да се намира в рамките на засегнатия пазар (както в случая по дело Volvo), съществуващата съдебна практика не дава категоричен отговор дали този критерий за привързване може да се приложи и когато седалището на пострадалото лице се намира извън засегнатия пазар. Според нея това би противоречало на принципите на близост, предвидимост на компетентния съд и съгласуваност между съда и приложимото право. Поради това Комисията иска Съдът да се възползва от възможността да изключи такава хипотеза и да потвърди, че основният критерий за привързване, доколкото разбирам довода, е този на засегнатия пазар.

48. Ще разгледам този въпрос по-долу.

2. Седалището на предполагаемото пострадало лице и засегнатият пазар

49. На първо място, както вече посочих, в решение Volvo Съдът уточнява, че засегнатият пазар невинаги е достатъчно конкретен критерий за привързване, за да се определи компетентният съд. Всъщност, когато тайното споразумение е имало последици на цялата територия на Европейския съюз, член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 не допуска да се предяви иск за обезщетение за вреди *където и да е* в рамките на Съюза³³. Действително, компетентният съд трябва да се определи въз основа на по-конкретна връзка (преди всичко мястото на придобиване).

50. На второ място, фактите по дело Volvo показват, че мястото на придобиванията и седалището на пострадалото лице не само са в една и съща държава членка, но и се намират на едно и също място във въпросната държава членка. Действително, пострадалото лице е със седалище в Кордоба (Испания), където и придобива камионите, обект на картела. Освен това, както отбелязва Съдът, Испания (по необходимост) е част от (по-широкия) засегнат пазар (включващ цялото ЕИП), така както е определен в съответното решение на Комисията³⁴.

51. С други думи, и двата вида конкретни критерии на привързване (място на придобиване и седалище на пострадалото лице) при всички положения се отнасят до един и същ засегнат пазар (и до едни и същи местни и национални сегменти на този пазар). С оглед на това, изглежда, заключението на Съда изхожда (или поне може да се смята, че изхожда) от предпоставката, че и двете категории критерии за привързване са разгледани в контекста на тази фактическа обстановка³⁵.

³¹ Решение Volvo, точки 41—43.

³² Решение Volvo, точки 40 и 43.

³³ Вж. също заключението по дело flyLAL, точки 54 и 55, в което се отбелязва, че такова разрешение изглежда трудно за съгласуване с факта, че разглежданото правило за компетентност трябва да се тълкува тясно.

³⁴ Това е същото решение, което се разглежда и по настоящото дело. Решение Volvo, точка 31.

³⁵ Решение Volvo, точки 27 и 43.

52. Остава открит въпросът дали би могло да се стигне до противоположно решение в различен фактически контекст, когато седалището на ищеца се намира извън територията на засегнатия пазар³⁶ (и когато пазарът не включва цялата територия на Европейския съюз).

53. На пръв поглед съм съгласен с Комисията, че ако като компетентна за разглеждането на иск за обезщетение за вреди, за които се твърди, че са причинени *от* антиконкурентно поведение, бъде определена юрисдикция, чийто съдебен район е *извън* засегнатия от антиконкурентното поведение пазар, това не би съответствало на разгледаните по-горе случаи от съдебната практика, в които Съдът започва да акцентира върху връзката между засегнатия пазар и мястото на твърдяната вреда. По същия начин в заключението си по дело flyLAL генерален адвокат Bobek констатира, че „не е възможно да се приеме предоставянето на компетентност — на основание на [разглежданото правило за компетентност] и на „мястото на настъпване на вредата“ — на съдилища извън засегнатите от нарушението пазари“³⁷.

54. При това положение, и в отговор на искането на Комисията, считам, че безусловното изключване на релевантността на отделен елемент при липсата на конкретна съвкупност от фактически обстоятелства е деликатна задача, към която трябва да се подходи предпазливо, особено в светлината на най-новата съдебна практика.

55. Хипотезата, която Комисията иска да изключи, според мен, а и след решение Volvo, може да възникне в случай на множество придобивания, извършени на различни места в държавата членка А от ищец със седалище в държавата членка Б, когато държавата членка Б е извън обхвата на пазара, засегнат от съответното антиконкурентно поведение. За да се избегне този резултат, би трябвало да се изключи прилагането на подхода, възприет в решение Volvo, към такъв трансграничен контекст³⁸.

56. Друг пример, който бих посочил, е положението на непреки купувачи, които твърдят, че им е бил прехвърлен допълнителен разход, произтичащ от тайно споразумение. Както вече отбелязах, в решение Tibor-Trans Съдът е постановил, че за целите на прилагането на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 такава вреда се счита за пряка³⁹. От тази гледна точка не може да се изключи възможността при конкретните обстоятелства на сложна

³⁶ Както отбелязва и Lutz, T. Art. 7 Nr. 2 EuGVVO als Regelung der internationalen und örtlichen Zuständigkeit für Kartellschadensersatzklagen: zu EuGH, 15.7.2021, Rs. C-30/20, RH / AB Volvo u.a. — *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2023, Vol. 20, No 1, 20—24, на стр. 20.

³⁷ Заключение по дело flyLAL, точка 51. Както обаче се отбелязва там, това дело се отнася до ограничаване на конкуренцията, което е „насочено по естеството си по-скоро към отстраняване (спад в продажбите и изместване от пазара) отколкото към злоупотреба (прилагане на изкуствено завишени картелни цени за клиентите)“. Пак там, точка 76. Настоящото дело е различно, тъй като се отнася до последната хипотеза.

³⁸ За целите на настоящото дело според мен не е необходимо да се обсъжда въпросът дали запазването на седалището на пострадалото лице като критерий за привързване, дори при условията на евентуалност, е съвсем убедително. Всъщност би могло да се обмисли и прилагане по аналогия на подхода, възприет в решение от 3 май 2007 г., Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, т. 40—42), в контекста на множество места на изпълнение на договорно задължение (доставка на стоки) в рамките на една държава членка. В този контекст Съдът стига до извода, че компетентен е съдът, в чийто район се намира мястото на основната доставка, а при липса на такава основна доставка, съдът по място на доставка по избор на ищеца (в рамките на съответните места на доставка). Вж. в този смисъл Lehmann, M. Jurisdiction in suits for cartel damages: the CJEU draws a new distinction. Case Comment. — *European Competition Law Review*, Vol. 43, 2022, No 3, p. 150, 151, pt. 151. Ще отбележа все пак, че в точки 98—110 от заключението си по дело Volvo генерален адвокат Richard de la Tour излага доводи в подкрепа на подновеното внимание, което следва да се отдаде на привързката със седалището на пострадалото лице.

³⁹ Решение Tibor-Trans, точки 30 и 31. Вж. по-горе точка 36 от настоящото заключение.

верига на доставки релевантният критерий за привръзка да сочи към територия, която се намира извън пазара, засегнат от антиконкурентното поведение, за което се твърди, че е причинило вредата⁴⁰.

57. Във всеки случай, този въпрос, както признава Комисията, сам по себе си не е предмет на разглеждане пред запитващата юрисдикция. Въпреки че тази съдебна практика в известна степен обяснява мотивите на ищеца да посочи седалището си като основание да се признае компетентността на унгарските юрисдикции, той се позовава на него в контекст, който значително се различава от разглеждания в посочените по-горе дела. Ищецът иска да се разшири прилагането на този критерий за привързване, за да се определи компетентният съд за разглеждането на неговия иск за обезщетение за вреди, претърпени единствено от *други* членове на стопанската му единица.

58. С оглед на това припомням, че с първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали концепцията за стопанска единица може да се прилага, освен с цел да се *ангажира отговорността* на даден ответник за нарушение на конкурентното право (което, както ще обясня по-нататък, е класическото ѝ приложение), и с цел *да се определи компетентният съд*, без значение кое (юридическо) лице първоначално е претърпяло твърдяната вреда.

59. Следва да разгледам този въпрос.

В. Претърпяна от дъщерно дружество вреда: може ли седалището на дружеството майка да бъде „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“?

60. За да отговоря на въпроса на запитващата юрисдикция, първо ще разгледам концепцията за стопанска единица (1) и ще обясня защо на първия поставен въпрос трябва да се отговори отрицателно (2). Въпреки че при този предложен отговор отпада необходимостта да се отговори на втория поставен въпрос, ще се спра накратко на него за пълнота (3).

1. Концепцията за стопанска единица

61. Концепцията за стопанска единица (или „единна стопанска единица“) е развита в практиката на Съда, за да се опише по същество понятието „предприятие“, което се съдържа в членове 101 и 102 ДФЕС. Това понятие е „ключово“⁴¹ за областта на конкурентното право, тъй като само по себе си това право урежда отношения на

⁴⁰ Такава верига на доставки може да има не само в „обикновения“ случай („нарушител — посредник — непряк купувач“), но и в по-сложни хипотези с участието на други непреки купувачи на пазарите надолу по веригата. Вж. пример от полската национална практика, посочена в проучването „Study to support the preparation of a report on the application of Regulation (EU) No 1215/2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Brussels Ia Regulation)“, Служба за публикации на Европейския съюз, 2023, стр. 434.

⁴¹ *Whish, R., Bailey, D.* Competition Law. Oxford, Oxford University Press. 10th edition, 2021, 1184 p., на стр. 84; *Van Bael, Bellis.* Competition Law of the European Union. Wolters Kluwer. 6. edition, Iv-1771, 2021, на стр. 25; *Urraca Caviedes, C.* Concept of Undertaking and Allocation of Liability for Antitrust Fines. — In: *Dekeyser, K., Gauer, C., Laitenberger, J., Wahl, N., Wils, W., Prete, L.* Regulation 1/2003 and EU Antitrust Enforcement. A systematic Guide. Wolters Kluwer, lxiii-1060, 2023, 539—546, на стр. 540.

„предприятия“, а не на юридически и физически лица⁴². В този контекст едно предприятие може в някои случаи да съответства на едно физическо или юридическо лице, докато в други може да е съставено от няколко такива лица⁴³.

62. Що се отнася до настоящото дело, по принцип се приема, че дружество майка и негово дъщерно дружество образуват една стопанска единица, когато по същество последното е обект на решаващото влияние на първото и не действа самостоятелно⁴⁴. При това положение цялата група ще се счита за „предприятие“ — адресат на правилата на конкурентното право, което тя като цяло трябва да съблюдава и което поражда солидарна отговорност⁴⁵.

63. Това има важни последици за прилагането на някои материални норми на конкурентното право и засяга ангажирането на отговорност за нарушения на конкурентното право.

64. Първо, що се отнася до материалноправния аспект и като пример ще посоча, че споразуменията, сключени между лица, които са част от една стопанска единица, не попадат в обхвата на член 101 ДФЕС⁴⁶, тъй като по същество координацията в групата не може да засегне конкуренцията, понеже поначало в рамките на единицата не съществува конкуренция.

65. Второ, що се отнася до прилагането, концепцията за стопанска единица засяга основно логиката, която ръководи ангажирането на отговорност за нарушение на конкурентното право. Преди всичко тя дава възможност на Комисията (или на национален орган за защита на конкуренцията) по принцип да ангажира отговорността на дружеството майка за такова нарушение, макар последното всъщност да е извършено от дъщерното му дружество⁴⁷. Освен това Съдът уточнява, че когато дружество майка и негово дъщерно дружество образуват една стопанска единица, а решението на Комисията визира и санкционира за антиконкурентна практика само дружеството майка, иск за обезщетение за вреди може да бъде предявен срещу всяко от тях при определени условия⁴⁸. По същество Съдът уточнява, че понятието „предприятие“ по смисъла на член 101 ДФЕС не би могло да има различен обхват според това дали се изтъква в контекста на публичното, или частното прилагане на конкурентното право⁴⁹.

⁴² Вж. в този смисъл решение от 5 септември 2019 г., Европейски съюз/Guardian Europe и Guardian Europe/Европейски съюз (C-447/17 P и C-479/17 P, наричано по-нататък „решение Европейски съюз/Guardian Europe“, EU:C:2019:672, т. 102 и цитираната съдебна практика).

⁴³ Вж. също решение Sumal, точка 41 и цитираната съдебна практика, или решение от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др. (C-724/17, EU:C:2019:204, наричано по-нататък „решение Skanska“, т. 37).

⁴⁴ Съдът описва това положение така: „макар да има отделна правосубектност, [дъщерното] дружество не определя самостоятелно пазарното си поведение, а по същество изпълнява указанията, които му дава дружеството майка, по-конкретно с оглед на икономическите, организационните и юридическите връзки между тези два правни субекта. [...] Решение от 27 април 2017 г., Akzo Nobel и др./Комисия (C-516/15 P, EU:C:2017:314, наричано по-нататък „решение Akzo Nobel“, т. 52 и 53 и цитираната съдебна практика), и по-новото решение Sumal, точка 43.

⁴⁵ Решение Sumal, точки 39—44 и цитираната съдебна практика.

⁴⁶ Вж. например решение от 17 май 2018 г., Specializuotas transportas (C-531/16, EU:C:2018:324, т. 28 и цитираната съдебна практика).

⁴⁷ Решение Akzo Nobel, точки 52 и 53.

⁴⁸ Решение Sumal, точки 48 и 51.

⁴⁹ Решения Sumal, точка 38, и Skanska, точка 47.

66. В този смисъл ищецът изтъква, че тъй като нарушението на конкурентното право води до солидарна отговорност на цялата стопанска единица, което означава, че един член може да носи отговорност за действията на друг член, огледалният (или обратен) образ на същия принцип трябва да се приложи, доколкото разбирам довода, при изпълнението на вземания за нарушение на конкурентното право, засягащи член на стопанската единица. По думите на ищеца (които, изглежда, са вдъхновени от констатациите на Съда, перифразирани в предходната точка) концепцията за стопанска единица не може да има различно значение в зависимост от това дали даденото предприятие действа в качеството на ищец, или на ответник. В рамките на настоящото дело това твърдение би означавало, че висящото вземане в главното производство може да бъде упражнено от дружество майка, независимо от обстоятелството, че вредата е претърпяна от негови дъщерни дружества. Следователно, ако се придържаме към довода на ищеца, седалището на дружеството майка трябва да се счита за „мястото, където е настъпила вредата“, за целите на прилагането на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012.

67. Според мен в по-общ план (извън въпросите за компетентността) Съдът отхвърля идеята за „обратно прилагане“ на концепцията за стопанска единица, като приема, че това понятие не се прилага в (очевидно различния) контекст на иск за обезщетение за вреди, основан на извъндоговорната отговорност на Европейския съюз в съответствие с член 340, втора алинея ДФЕС. Нека обясня: в решение *Guardian Europe*/Европейски съюз Общият съд по същество отхвърля претенцията на дружество майка за пропуснати ползи поради плащането на наложена от Комисията и впоследствие частично отменена глоба, доколкото тежестта, свързана с плащането на глобата, в действителност е била понесена от дъщерните му дружества. След обжалване на това решение на Общия съд пред Съда последният потвърждава отхвърлянето от Общия съд на „обратното“ тълкуване на концепцията за стопанска единица и обяснява, че иск, основан на извъндоговорната отговорност на Европейския съюз, „[се урежда] от общи процесуални норми, [...] независимо от логиката на отговорността за нарушения на правото относно картелите“⁵⁰.

68. Независимо дали в рамките на граждански иск за обезщетение за вреди би могло да се стигне до различно решение по същество⁵¹, отбелязвам, че наскоро генерален адвокат Szpunar отхвърли подобен довод и убедително обясни, че концепцията за стопанска единица не може да засегне тълкуването на правилата за връчване на правни документи⁵², както и че не допуска, що се отнася до иск за обезщетение за вреди, адресиран до дружество майка, да бъде валидно връчен на негово дъщерно дружество⁵³.

⁵⁰ Решения Европейски съюз/*Guardian Europe*, точка 106, и от 7 юни 2017 г., *Guardian Europe*/Европейски съюз (Т-673/15, ЕУ:Т:2017:377, т. 99—103 и 153).

⁵¹ Припомням, че що се отнася конкретно до разпоредбата, която предхожда член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, Съдът е уточнил, че „във фазата на проверката на международната компетентност сезираният със спора съд не преценява нито допустимостта, нито основателността на иска съгласно правилата на националното право, а само установява връзката с държавата на този съд, обосноваваща компетентността му по силата на тази разпоредба“. Решение от 16 юни 2016 г., *Universal Music International Holding* (C-12/15, ЕУ:С:2016:449, т. 44 и цитираната съдебна практика). Вж. също заключението на генерален адвокат Szpunar по дело АВ и АВ-CD (Документ, удостоверяващ собствеността върху произведения на изкуството) (C-265/21, ЕУ:С:2022:476, т. 78 и 80).

⁵² Регламент (ЕО) № 1393/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 13 ноември 2007 година относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела (връчване на документи) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1348/2000 на Съвета (ОВ L 324, 2007 г., стр. 79).

⁵³ Заключение на генерален адвокат Szpunar по дело *Volvo* (Връчване на съдебни съобщения, извършено на адреса по седалището на дъщерно дружество на ответника) (C-632/22, ЕУ:С:2024:31, по-специално т. 50—51 и 60). Това дело, което все още е висящо пред Съда, се отнася до иск за обезщетение за вреди, предявен в контекста на същия картел за камиони като разглеждания по настоящото дело.

69. С оглед на тази по-обща съдебна практика е необходимо да се провери дали концепцията за стопанска единица е приложима в хипотезата на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, така че по същество да предостави *forum actoris* на лице, за което се твърди, че е непряко пострадало от поведение, нарушаващо член 101 ДФЕС.

2. Може ли концепцията за стопанска единица да повлияе на обхвата на мястото на настъпване на вредата?

70. Подобно на становищата, изразени от ответника, чешкото правителство и Комисията, считам, че на този въпрос следва да се отговори отрицателно.

71. Първо, от предходните раздели на настоящото заключение следва, че противоположната позиция на ищеца просто не среща никаква подкрепа в практиката на Съда.

72. Второ, възприемането на тази позиция би било в противоречие с принципите, залегнали в основата на разглежданото правило за компетентност. Това би засегнало неговата логика за близостта и свързаното с това изискване за индивидуална оценка на критериите за привързване (а). При обстоятелствата в настоящия случай това не би отговорило и на изискването за предвидимост на компетентния съд и на целта за съгласуваност между съда и приложимото право (б).

73. Накрая, за да отговоря на опасенията на ищеца, ще уточня, че този извод не възпрепятства ефективното упражняване на правата, произтичащи от нарушение на правото в областта на конкуренцията (в).

а) По отношение на изискването за близост и индивидуална оценка

74. Както посочих по-горе, счита се, че съдилищата, чиято компетентност може да бъде установена въз основа на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, се намират в най-добра позиция „по-специално поради близостта на спора и улесненото събиране на доказателства“⁵⁴.

75. От тази гледна точка безспорно признавам сложността на събирането на доказателства при трансгранични иски за обезщетение за вреди⁵⁵, включително в рамките на искания (или правни основания за защита), във връзка с които се твърди, че произтичащите от тайно споразумение допълнителни разходи са били прехвърлени⁵⁶.

⁵⁴ Вж. по-горе точка 29 от настоящото заключение.

⁵⁵ Вж. относно сложността и ограниченията на преценката Съобщение на Комисията относно количественото определяне на вредата при иски за обезщетения за нарушения на член 101 и член 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ОВ С 167, 2013 г., стр. 19), точка 9; Работен документ на службите на Комисията — Практическо ръководство за количествено определяне на вредите при иски за обезщетения за нарушения на член 101 и член 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз (SWD(2013) 205, 11.6.2013 г., точки 16—20).

⁵⁶ Както е видно от Насоките, съдържащи 193 точки, адресирани към националните юрисдикции за тази цел. Съобщение на Комисията — Насоки за националните съдилища относно начина за определяне на дела от надценката, прехвърлен на непрекия купувач (ОВ С 267, 2019 г., стр. 4). Впрочем този аспект може да се използва както като „меч“, така и като „щит“ (ibid., точка (4) и точки (17)—(19)). Това означава, че от една страна, ищецът трябва да е в състояние да докаже вредата, когато се установи, че макар да не е действал като пряк купувач, произтичащата надценка му е била прехвърлена. От друга страна, ответникът може да обори това твърдение, като докаже, че ищецът е прехвърлил надценката на трето лице. Вж. глава IV от Директива 2014/104 относно „прехвърляне на надценки“.

76. При все това мястото на седалището на дружеството майка не предоставя непосредствено никаква значима връзка, която да обосновава защо то би било по-подходящо за тази цел (особено) в сравнение с мястото на придобиване⁵⁷.

77. В това отношение поддържаното от ищеца решение би било несъвместимо с изискването за *индивидуална оценка* на критериите за привързване по отношение на всяко пострадало лице. Това ясно се заявява в решение CDC Hydrogen Peroxide, което се отнася до иск за множество вземания, прехвърлени на едно-единствено дружество⁵⁸.

78. Действително, както отбелязва ищецът, в решение Volvo Съдът използва термина „предприятие“, за да обозначи ищеца по това дело, който е предполагаемият пострадал от разглежданите антиконкурентни практики. Не считам обаче, че използването на този термин е направено за допълване на разгледаната по-горе съдебна практика, в която Съдът нюансира определението за „мястото, където е настъпила вредата“, за да отчете спецификата на съдебните спорове в областта на конкурентното право (допълвайки определението за „ищец“ в този контекст).

79. Първо, използването от Съда на термина „предприятие“ по описания по-горе начин вече се среща в решение CDC Hydrogen Peroxide, което *предхожда* тази съдебна практика. Още по-важно е, както отбелязват Комисията и Чешката република, че при по-внимателен прочит на решения CDC Hydrogen Peroxide и Volvo става ясно, че терминът „предприятие“ не е използван в специфичния смисъл на конкурентното право, а в общия си смисъл и като синоним на „дружество“ или „юридическо лице“⁵⁹. Освен това достигането до различен извод би било в пряко противоречие с необходимостта от индивидуална оценка, която е един от основните изводи в решение CDC Hydrogen Peroxide и която по-късно се припомня в решение Volvo⁶⁰.

80. Освен това, както посочват ответникът, чешкото правителство и Комисията, в Директива 2014/104 законодателят на Съюза е възприел същия „индивидуален подход“ за определението за предполагаемото пострадало от антиконкурентно поведение лице⁶¹. Всъщност приемането на този акт се възприема като важна стъпка, допринасяща за ефективното упражняване на правата на частноправни субекти, произтичащи от нарушения на конкурентното право⁶². За целта тази директива установява правила за координация по-специално на прилагането на правилата за конкуренция при искове за обезщетение за вреди, за да се гарантира, че всеки, който е претърпял вреда вследствие на нарушение на конкурентното право, може ефективно да упражни правото си да претендира обезщетение в пълен размер от отговорното предприятие⁶³.

⁵⁷ Това, разбира се, не засяга ролята на местоживеенето на ответника, което обаче не е разглежданата в случая хипотеза. Вж. разпоредбите относно представянето на доказателства, предвидени в глава II от Директива 2014/104. Вж. също съображения 15 и 16 от нея.

⁵⁸ Решение CDC Hydrogen Peroxide, точки 52 и 55.

⁵⁹ Вж. решение CDC Hydrogen Peroxide, например в точка 35 или точки 53—55 (или в т. 9 и 10 относно определянето на дружеството CDC, действащо като ищец, по отношение на което термините „дружество“ и „предприятие“ се използват взаимозаменяемо; отбелязвам, че в текста на френски език на това решение, в точки 9 и 10, като еквивалент на термина „дружество“ се използва „société“). Вж. също решение Volvo, точка 42.

⁶⁰ Решения CDC Hydrogen Peroxide, точка 52, и Volvo, точка 41.

⁶¹ Вж. бележка под линия 22 по-горе.

⁶² Вж. например Biondi, A., Muscolo, G., Nazzini, R. After the Damages Directive: Policy and Practice in the EU Member States and the United Kingdom. Alphen aan den Rijn. Wolters Kluwer Law International, 2022, xl-626 p., на стр. 6; Kirst, P. The impact of the damages directive on the enforcement of EU competition law: a law and economics analysis, Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2021, 416 p., на стр. 31; Rodger, B., Sousa Ferro, M., Marcos, F. The EU Antitrust Damages Directive: Transposition in the Member States. Oxford, Oxford University Press, 2018, 560 p., на стр. 55.

⁶³ Вж. съответно член 1, параграфи 1 и 2 от Директива 2014/104.

81. В този смисъл е важно, че законодателят на Съюза не е счел за уместно да дефинира по-широко понятието „увредено лице“⁶⁴, така че да включва не само пряко, но и непряко пострадалите лица⁶⁵. Ако това не е било сметнато за необходимо в контекста на акт, специално създаден, за да се укрепи прилагането на конкурентното право от страна на частноправни субекти, не виждам основание такъв подход да се възприеме в контекста на Регламент № 1215/2012, който, както по същество отбелязва самият ищец, е акт с общо приложение, който урежда всякакъв вид спорове, попадащи в неговото приложно поле (особено когато такъв подход би възпрепятствал аспектите на функционирането на разглежданата компетентност, които току-що споменах по-горе, както и тези, които ще разгледам по-долу).

б) По отношение на целта за съгласуваност между компетентния съд и приложимото право и изискването за висока степен на предвидимост на съда

82. В разглежданата по-горе съдебна практика Съдът подчертава значението на съгласуваността между компетентния съд и приложимото право, от една страна, и изискването за предвидимост на съда, от друга страна.

83. Що се отнася до първия аспект, Съдът отбелязва, че определянето на мястото на настъпване на вредата като място на засегнатия пазар отговаря на целта за съгласуваност между приложимото право и компетентния съд, изразена в съображение 7 от Регламент „Рим II“, като се има предвид, че по силата на този регламент правото, приложимо към искове за вреди, произтичащи от нарушаване на конкуренцията, е правото на държавата, чийто пазар е или е вероятно да бъде увреден⁶⁶.

84. Що се отнася до втория аспект, в решение Volvo Съдът обосновава критерия за привързване (при условията на евентуалност) към седалището на пострадалото лице с факта, че „участващите в картела ответници няма как да не знаят, че купувачите на въпросните вещи са установени в рамките на пазара, засегнат от тайните практики“⁶⁷.

85. В допълнение към повдигнатите в предходния подраздел въпроси относно близостта и индивидуалната оценка, позоваването на седалището на дружеството майка при обстоятелствата по настоящото дело изглежда неуместно с оглед и на двете.

⁶⁴ Дефинирано в член 2, точка 6 от Директива 2014/104 като „лице, което е претърпяло вреда, причинена вследствие на нарушение на конкурентното право“. За разлика от това член 2, точка 2 от същата директива определя като „нарушител“ „предприятието или сдружението на предприятия, което е извършило нарушението на конкурентното право“. В допълнение член 3, параграф 1 гласи също, че „държавите членки гарантират, че всяко физическо или юридическо лице, което е претърпяло вреда, причинена от нарушение на конкурентното право, може да претендира и да получи обезщетение в пълен размер за тази вреда“. Курсивът е мой. В същия дух съображение 13 гласи, че „[п]равото на обезщетение се признава за всички физически и юридически лица — потребители, предприятия и публични органи [...]“. И тук терминът „предприятия“ описва юридическите лица като различни от публичните органи.

⁶⁵ Без да се засяга положението на непреките купувачи, на които е била прехвърлена надценката. Вж. глава IV от Директива 2014/104 и точки 36 и 37 по-горе.

⁶⁶ Член 6, параграф 3, буква а) от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“) (ОВ L 199, 2007 г., стр. 40) (наричан по-нататък Регламент „Рим II“). Съображение 7 от него гласи, че „[п]редметът и разпоредбите на настоящия регламент следва да са в съответствие с [Регламент № 1215/2012] [...]“. Вж. решения FlyLAL, точка 41, Tibor-Trans, точка 35, и Volvo, точка 32.

⁶⁷ Решение Volvo, точка 42; вж. също решения FlyLAL, точка 40, и Tibor-Trans, точка 34.

86. Вярно е, че седалището на ищеца се намира в рамките на засегнатия пазар, определен с решението на Комисията (който е естествена последица от общоевропейския обхват на разглеждания картел). Вече обясних обаче, че съгласно решение Volvo трябва да се приложи по-конкретен критерий за привързване, като мястото на придобиване или седалището на пряко увреденото лице.

87. От преписката по делото става ясно, че съответните придобивания от различните дъщерни дружества са извършени в няколко държави членки (включително, но не само Унгария)⁶⁸, чието законодателство следователно става приложимо съгласно член 6, параграф 3, буква а) от Регламент „Рим II“. При тези обстоятелства целта да се осигури съгласуваност с приложимото право, не може да бъде постигната (ако по исковете за обезщетение на вреди, настъпили извън Унгария, трябва да се произнесат унгарските съдилища).

88. Що се отнася до предвидимостта на съда, определянето на компетентния съд в зависимост от мястото на седалището на дружеството майка крие опасност така предоставената компетентност да се превърне в подвижна цел. Всъщност всеки път при сделка, която променя лицето, имащо контрол върху дадено дъщерно дружество, компетентният в случая съд ще се променя според седалището на новото дружество майка⁶⁹. Вторият преюдициален въпрос илюстрира доста добре тази опасност, тъй като показва, че към момента на придобиванията някои от засегнатите дъщерни дружества не са били част от групата на ищеца. В това отношение, макар да е възможно да се твърди, що се отнася до определянето на точното място, „където е настъпила вредата“, че стремежът за предвидимост на съда в контекста на общоевропейски картел става в известна степен илюзорен, това не е основание този стремеж да бъде изцяло изоставен, нито да се внася допълнителна несигурност.

89. С това уточнение, все пак ще разгледам довода на ищеца, че изключването на прилагането на концепцията за стопанска единица при настоящите обстоятелства засяга сериозно възможността пострадалите от антиконкурентно поведение лица да защитят правата си.

в) По отношение на ефективното упражняване на правата

90. Ищецът подробно обяснява трудностите, които според него възникват за пострадалото от антиконкурентно поведение лице, що се отнася до трансграничното упражняване на свързаните с него права. Той отбелязва по-специално, че нарушителите системно възпрепятстват това упражняване, като по-конкретно оспорват международната компетентност на сезираните съдилища. По същество според него тези трудности могат да бъдат избегнати (в конкретния случай на картела относно въпросните камиони), ако компетентността е съсредоточена за всички вреди, претърпени на различни места от различни членове на една стопанска единица, и ако това съсредоточаване на компетентност се основава на седалището на дружеството майка. Той смята, че настоящото положение засяга ефективността на упражняването на основните права, тъй като увредено лице, което извършва стопанска дейност в различни държави членки (като самия него, ако правилно разбирам довода), трябва да заведе дела в пет различни държави

⁶⁸ Ищецът добавя, че тези придобивания са извършени в Унгария, Хърватия, Италия, Австрия и Словакия.

⁶⁹ Освен това, както твърди ответникът, не може да се изключи в бъдещи спорове ищецът да учреди нов холдинг в различна държава членка, ефективно избирайки по този начин съда, който да разгледа иска му.

членки само защото камионите са закупени от неговите дъщерни дружества. Освен това той се позовава на увеличените разноси, свързани с такъв фрагментиран спор, и отбелязва, че тъй като по-голямата част от нарушителите са установени в държави членки — учредителки на Съюза (или в такива, които „първи“ са се присъединили), настоящите правила предполагат, че увредените лица трябва да заведат дела в тези държави, въпреки че може самите те да са установени в другите държави членки.

91. Първо, разглеждайки последната забележка, ми се струва, ако правилно разбирам този довод, че ищецът по същество критикува основното правило за местоживеенето на ответника, залегнало в Регламент № 1215/2012. Действително това правило създава неудобства за ищите (впрочем за всеки ищец), тъй като именно ищецът трябва да „пътува“ до местоживеенето на ответника и да се съобрази с приложимите процесуални правила (а не обратното). Все пак такъв е замисълът на Регламент № 1215/2012 (в съответствие с отдавна установено правило, съществуващо в националните правни системи)⁷⁰.

92. Второ, следва да се отбележи, че последният регламент обръща това общо правило по отношение на някои категории ищици, считани за по-слаби страни, като им предоставя засилена защита под формата на възможност за предявяване на иск по тяхното местоживеене (или месторабота)⁷¹. Предполагаемите пострадали от антиконкурентно поведение лица сами по себе си не са сред тези категории (освен ако в даден случай не действат като потребители). Това *statu quo* не зависи от факта, че е налице обществен интерес да се осигури спазването на конкурентното право, и че за да насърчи този интерес, законодателят на ЕС е решил да приеме някои общи правила в областта на прилагането на това право от страна на частноправни субекти⁷². От значение в случая е, че този избор няма еквивалент в „защитните“ правила за компетентност, установени понастоящем в Регламент № 1215/2012.

93. Трето, за разлика от тези защитни норми, разглежданото правило за компетентност почива на напълно различна логика, както бе обяснено по-горе. Следователно съответните интереси на ищите и на ответниците трябва да се считат за равностойни. Освен това, като изключение от общото правило, то трябва да се тълкува стриктно.

94. Четвърто, в решение CDC Hydrogen Peroxide Съдът все пак създава *forum actoris* за (пряко) пострадалото от ценови картел лице, като този *forum actoris* е потвърден при условията на евентуалност в решение Volvo. Както отбелязва Комисията, в решение CDC Hydrogen Peroxide Съдът е постановил също, че съдът по мястото на седалището на

⁷⁰ Например *Lazić, V., Mankowski, P.* The Brussels I-bis regulation: a handbook and practical guide. Edward Elgar Publishing, Northampton, 2023, 602 p., вж. точка 1.187 с допълнителни препратки.

⁷¹ Такъв е случаят с правилата за компетентност, установени в глава II, раздели 3—5 от Регламент № 1215/2012, които се отнасят до застрахованите лица, потребителите и работниците и служителите и които предоставят на тези страни възможността да предявят иск по местоживеене или по мястото, където, най-общо, осъществяват дейността си. Решения от 25 октомври 2012 г., *Folien Fischer и Fofitec* (C-133/11, EU:C:2012:664, т. 46 и цитираната съдебна практика), и от 17 октомври 2017 г., *Bolagsupplysningen и Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 39).

⁷² Припомням, че този режим се прилага не само за последващи иски като разглеждания в настоящото дело (които се основават на предходно административно решение за установяване на нарушение), но и за самостоятелните иски, при които такова нарушение трябва да бъде установено.

пострадалото лице е компетентен да се произнесе за всички твърдени вреди⁷³ (което, изглежда, е логична последица от избора на седалището на пострадалото лице като критерий за привързване).

95. Пето, както вече беше обяснено и както посочва Комисията, при определени условия увреденото лице може да предяви иск не само срещу дружеството майка — адресат на съответното решение на Комисията за установяване на нарушение, но и срещу дъщерно дружество в рамките на стопанската единица на това дружество майка⁷⁴. Това създава възможност за сезиране на допълнителен съд (в зависимост от местоположението на дъщерното дружество) и следователно може допълнително да улесни упражняването на правата.

96. Накрая, ако даден ищец прецени, че предпочита съсредоточаването на компетентността, винаги може да предяви универсалния иск пред съдилищата по седалището на ответника. Този избор със сигурност е свързан с неудобството да се „пътува“, но не може да бъде упрекнат, че води до фрагментиране на съдебните производства.

97. При тези обстоятелства не виждам по какъв начин действащите правила за компетентност по същество възпрепятстват предполагаемите пострадали от антиконкурентно поведение лица да предявят правата си или недостатъка на действащия по Регламент № 1215/2012 режим, който налага прилагането на „обратната“ концепция за стопанска единица, за да се разшири обхватът на понятието „място, където е настъпило вредоносното събитие“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 (и по-специално на понятието за мястото, където е настъпила вредата, по смисъла на обяснената по-горе съдебна практика).

98. С оглед на изложените по-горе съображения стигам до извода, че понятието „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 не обхваща седалището на дружеството майка, което предявява иск за обезщетение за вреди, нанесени изключително на негови дъщерни дружества от антиконкурентно поведение на трето лице, дори когато се твърди, че това дружество майка и тези дъщерни дружества са част от една и съща стопанска единица.

3. По втория преюдициален въпрос: значение на момента на закупуването (и на момента на придобиването на дъщерните дружества)

99. С оглед на направения по-горе извод не е необходимо да се отговаря на втория преюдициален въпрос, с който запитващата юрисдикция иска да се установи дали възможността дружество майка да се позове на седалището си и на понятието за стопанска единица при определяне на компетентния съд, зависи от обстоятелството, че някои от въпросните дъщерни дружества са били придобити от ищеца едва след като са заплатили изкуствено завишените цени и са понесли съответните вреди.

⁷³ Решение CDC Hydrogen Peroxide, точка 54. Вж. по този въпрос *Hartley*, Т. С., *op. cit.*, цитиран по-горе в бележка под линия 26, стр. 997, и *Wurmnest*, W., *op. cit.*, цитиран по-горе в бележка под линия 26, стр. 242. Вж. също заключението по дело Volvo, точка 101 и бележка под линия 118.

⁷⁴ Вж. по-горе точка 65 от настоящото заключение.

100. Все пак според мен основателността на този въпрос може да бъде разгледана доста бързо. В това отношение споделям становището на ищеца, че този въпрос засяга иска по същество и следователно не е релевантен за етапа на определяне на компетентния съд⁷⁵.

101. Всъщност, ако се приеме, че понятието за стопанска единица превръща седалището на ищеца в приложимия критерий за привързване за целите на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, би следвало да се отбележи, че вторият преюдициален въпрос се отнася до размера на вредите, които ищецът може да претендира (а именно дали той може успешно да претендира обезщетение и за вредите, претърпени от дъщерните дружества преди придобиването им от ищеца). Този аспект следователно се отнася до делото по същество, а не до въпроса за компетентността.

V. Заключение

102. С оглед на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Kúria (Върховен съд, Унгария) преюдициални въпроси по следния начин:

„Член 7, точка 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела

следва да се тълкува в смисъл, че

понятието „място, където е настъпило вредоносното събитие“ не обхваща седалището на дружеството майка, което предявява иск за обезщетение за вреди, нанесени изключително на дъщерните дружества на това дружество майка от антиконкурентното поведение на трето лице, дори когато се твърди, че това дружество майка и тези дъщерни дружества са част от една и съща стопанска единица“.

⁷⁵ Вж. препратките в бележка под линия 51 по-горе.